

چهارده چالش برای سکائداران فضای مجازی کشور در دولت چهاردهم

جناب آقای دکتر مسعود پزشکیان رئیس جمهور منتخب؛

سلام علیکم؛

پیرو نامه دفتر جنابعالی به شماره ۶۴۹۸۰ مورخ ۱۴۰۳/۰۴/۲۱ خطاب به انجمن‌ها، نهادهای علمی و تخصصی، سازمان‌های مردم‌نهاد و احزاب با موضوع «مشارکت نمایندگان این نهادها در پیشنهاد و انتخاب شایسته‌ترین افراد برای عضویت در دولت»، ما به عنوان جمعی از نهاد های فوق الذکر فعال در حوزه «حکمرانی فضای مجازی» ابراز می‌داریم:

سنت عمومی بر آن است که در صورت کسب مقام یا جایگاهی توسط یک مسئول، به او تبریک می‌گویند و برای او آرزوی موفقیت می‌کنند، ما هم چنین می‌کنیم و ضمن آرزوی موفقیت و عاقبت بخیری برای شما کسب چنین جایگاهی را، تبریک عرض می‌کنیم.

اما آنچه تمایز دلدادگان مکتب امام صادق^{علیه السلام} با دیگران است آزادی از بند کلیشه‌های تصنعی و مواجهه بی رودربایستی با حقایق امور است. چنان که آن بزرگوار در پاسخ یکی از یارانش که تصور می‌کرد اگر حکومت به امام و اطرافیان‌ش رو کند ابتدای آسودگی و نعمت خواهد بود، فرمود «هَيْهَاتَ يَا مُعَلَّى أَمَا وَاللَّهِ أَنْ لَوْ كَانَ ذَاكَ مَا كَانَ إِلَّا سِيَاسَةَ اللَّيْلِ وَ سِيَاحَةَ النَّهَارِ وَ لُبْسَ الْخَشِينِ وَ أَكْلَ الْجَشِبِ» چنین نیست ای معلی؛ به خدا قسم که اگر کار دست ما بود برای ما جز برنامه ریزی شبانه و تلاش روزانه و پوشاک زبر و خوراک سخت، چیزی نبود.

همانطور که مستحضرید، فضای مجازی در دنیای امروز نقشی حیاتی در ابعاد مختلف زندگی مردم ایفا می‌کند و پیشرفت‌های صورت گرفته در فناوری‌های مرتبط با این حوزه باعث شده تا تمدن جهانی در تلاطم تحولات تاریخی بسیار مهمی قرار گیرد. حقیقت این است که از امروز تصمیمات شما خصوصا در موضوع مدیریت فضای مجازی کشور با تمام تاثیرات عمیقی که بر دین، فرهنگ، اقتصاد، امنیت و سیاست هشتاد میلیون ایرانی و حتی با نگاهی عمیق تر تاثیرات تمدنی که در وسعت جهان اسلام می‌تواند داشته باشد، مردانی پولادین می‌خواهد که از امروز برای مدت چهار سال روز و شب از هم نشناسد و با کفش‌هایی آهنین به دنبال حل مسائل واقعی کشور باشند.

اکنون ما، به عنوان تعدادی از نهادهای تخصصی و مردمی فعال در این حوزه، بر آن شدیم تا در جهت یاری رساندن به جنابعالی در انتخاب وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات و همچنین دبیر شورای عالی فضای مجازی و دیگر صندلی‌های مؤثر در مدیریت فضای مجازی، به جای معرفی مصداقی افراد که حق قانونی و البته آمیخته با مسئولیت برای ریاست محترم جمهور است، به ارائه سیاست‌ها و اقدامات کلیدی مورد نیاز کشور در این مناصب پردازیم.

بدیهی است از نظر ما افرادی برای مناصب فوق شایسته اند که مناسب ترین و تواناترین گزینه‌ها برای حل چالش‌ها و مسائل ذیل باشند:

۱. نگاه تمدنی به مدیریت فضای مجازی و شناخت عرصه حکمرانی فضای مجازی: حصر مدیریت فناوری اطلاعات و

فضای مجازی کشور به اموری نظیر اتصال نقاط مختلف به شبکه و مدیریت اخبار و رسانه‌ها، تقلیل جایگاه این حوزه راهبردی به سطوح ابتدایی و غافل شدن از ابعاد عمیق‌تر آن است. در عصر حاضر، اتکا و وابستگی فزاینده جوامع به اینترنت و فناوری اطلاعات، ضرورت بازنگری در رویکرد به این حوزه را بیش از پیش نمایان ساخته است. کارشناسان به درستی دریافته‌اند که:

الف) ابعاد مختلف زندگی اجتماعی، اعم از اقتصادی، فرهنگی، آموزشی و سیاسی، به طور فزاینده‌ای با سکوه‌های فضای مجازی آمیخته شده است.

ب) صاحبان این سکوها، قدرت و تسلطی تام بر موجودیت و فعالیت کاربران در حیطه سکوی خود اعمال می‌کنند و در جایگاه قانون‌گذاران این فضا قرار دارند.

این دو مقدمه، نقطه تولد مفهوم «حکمرانی فضای مجازی» و ضرورت اتخاذ «نگاهی راهبردی و تمدنی» به این حوزه است. لذا، متولیان و ساکنان این مدیریت این عرصه باید با درکی عمیق از این مفاهیم، برای مدیریت اثربخش و متناسب با این پدیده پیچیده و چندوجهی، آمادگی‌های لازم را داشته باشند.

۲. **توجه به ابعاد انسانی، فرهنگی و اجتماعی در الگوی توسعه فناوری:** حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در عصر حاضر، ابعاد اجتماعی و انسانی عمیقی یافته و توسعه بدون توجه به این ابعاد، معضلات زیادی به همراه خواهد داشت. لذا متصدیان این حوزه باید ضمن توجه به پیشرفت بخش ارتباطات، از تخصص کارشناسی در ابعاد انسانی، فرهنگی و اجتماعی فناوری اطلاعات بهره‌مند باشند.

۳. **دیپلماسی سایبری فعال در جهت دفاع از سهم ایران از حکمرانی جهانی اینترنت:** جمهوری اسلامی ایران با دارا بودن اشتراکات زیاد و راهبردی در منافع و ایدئولوژی با جبهه مقاومت، کشورهای اسلامی، ضد امپریالیستی، حوزه تمدنی زبان و ادبیات فارسی، قدرت‌های نوظهور اقتصادی و سیاسی و همچنین قدرت‌هایی مانند کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای و گروه بریکس، از ظرفیت‌های بی‌نظیری برای مشارکت فعال در شکل دهی به قواعد حاکم بر اینترنت در سطح جهانی برخوردار است.

متولیان فضای مجازی کشور و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظفند با بهره‌برداری حداکثری از این ظرفیت‌ها در جهت استیفای حق مسلم مردم ما و سهم کشور ما از حکمرانی جهانی اینترنت گام بردارند.

۴. **دفاع از حقوق اساسی و آزادی‌های مشروع مردم در فضای مجازی:** در سال‌های اخیر، فضای مجازی ایران شاهد چالش‌هایی در حوزه حقوق سایبری بوده است. نقض حقوق اولیه کاربران مانند آزادی بیان و عدم احترام به حق حاکمیت ملی کشور توسط سکوها بین‌المللی، از جمله حذف کاربران ایرانی و مطالب مرتبط با سردار سلیمانی، و از طرف دیگر عدم اقدام در برابر مسائل غیر اخلاقی نظیر لایو غیراخلاقی با نوجوان ۱۴ ساله ایرانی و عدم مسدودسازی کانال‌های آموزش خشونت و لجن پراکنی، نمونه‌هایی از این چالش‌های ملموس برای همه مردم است. ساکنان فضای مجازی کشور در دولت جدید باید راهکار مشخصی، فراتر از محکوم نمودن این برخورد ها داشته باشند.

۵. **تمایز گذاشتن میان «مفهوم مقدس آزادی» و «مفهوم نامیمون یلگی» در مدیریت و توسعه فضای مجازی:** یکی دیگر از چالش‌ها عدم تمایز میان مفهوم مقدس آزادی و مفهوم نامیمون یلگی در مدیریت فضای مجازی کشور است. متولیان این فضا در دولت جدید باید ضمن تبیین دقیق مرز میان این دو، در اقدامات خود نیز این تمایز را آشکارا نشان دهند. تعریف آزادی به مطلق رهاشدگی از هرگونه قید و بند و انتشار هر محتوایی بدون توجه به حقوق دیگران و هنجارهای جامعه خط التقاط و انحراف بزرگی است. مفهوم مقدس آزادی در فرهنگ ایرانی-اسلامی مبتنی بر احترام به این اصول بنیادین است.

۶. **تمرکز بر «توسعه فناوری» به جای «مصرف گرایی» و «توسعه نمایشی» در حوزه فناوری:** توسعه حقیقی فناوری، فراتر از صرف استفاده از ابزارهای فناورانه خارجی است. این امر به معنای اتکا به دانش و نوآوری داخلی، خلق فناوری‌های بومی و رهایی از وابستگی به سرویس‌های بیگانه است که از نظر ما باید مهمترین دستور کار متصدیان حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور باشد. در مقابل این رویکرد، رویکرد برخی کشورهای حاشیه خلیج فارس قرار دارد که مبتنی بر «توسعه نمایشی» و «مصرف گرایی» از طریق خرید یا مصرف محصولات فناورانه است. به طور مثال با صرف هزینه‌های هنگفت، به کشوری پول می‌دهند تا ماهواره بسازد، به کشور دیگری پول می‌دهند تا ماهواره بر بسازد و به کشور سومی پول می‌دهند تا آن ماهواره و ماهواره‌بر را پرتاب کند و در انتها خوشحال و مفتخر به اجرای چنین نمایشی به نام خود هستند! چنین رویکردی نه تنها فاقد ارزش و موجب وابستگی است، بلکه مانع از رشد و شکوفایی حقیقی می‌شود. جالب آن است که تجربه اثبات کرده

حتی در تعاملات بین‌المللی، کشوری از قدرت تعامل و چانه‌زنی بیشتری برخوردار است که قدرت بیشتری در حوزه توسعه فناوری تولید کرده باشد.

۷. توسعه شبکه ملی اطلاعات: تأکید رئیس‌جمهور منتخب در ایام تبلیغات انتخاباتی بر پیگیری سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری^{مدظله‌العالی} و برنامه هفتم توسعه، نشان‌دهنده تعهد ایشان به این اسناد راهبردی و توجه به منافع ملی کشور است. در این راستا، شایسته است که تکمیل شبکه ملی اطلاعات به عنوان مهم‌ترین برنامه جمهوری اسلامی و سیاستی مورد تأکید مقام معظم رهبری^{مدظله‌العالی}، در صدر اولویت‌ها، مورد اهتمام منتخبان رئیس‌جمهور و شرط تفویض مسئولیت به ایشان باشد.

۸. چالش «تعارض منافع» و «ارائه مدلی کارآمد برای اقتصاد شبکه» خصوصاً در لایه محتوا: یکی از عوامل اصلی تحقق ناقص سیاست‌های کلی نظام و قوانین و مقررات مرتبط با فضای مجازی و فناوری اطلاعات و ارتباطات، «تعارض منافع جدی» و «عدم مدل کارآمد اقتصادی» در نحوه توزیع منافع کلان حاصل از فروش ترافیک و شیوه تسهیم آن است. به طور مثال تولیدکنندگان محتوا که به عنوان رکن اصلی تولید ترافیک در شبکه محسوب می‌شوند، سهم ناچیزی از درآمد حاصل از فروش ترافیک به کاربران دریافت می‌کنند در حالی که بخش عمده این درآمد به نفع توسعه‌دهندگان زیرساخت تعلق می‌گیرد. انتظار می‌رود ابتکار، عدالت و استقلال از مراکز قدرت و ثروت مبنای سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌های مرتبط با جایگاه‌های حساس و به طور ویژه سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی باشد.

۹. مقابله همزمان با آفت «تنگ نظری» و «ذوق زدگی» در برابر فناوری: «تنگ نظری‌ها» و «ذوق زدگی‌ها» در مواجهه با فناوری، دو پرتگاه عمیق در دو سوی مسیر از موی باریک‌تر پیشرفت مدیرانه است. «محروم کردن مردم از پیشرفت با دغدغه صیانت» و «یلگی به اسم توسعه» هر دو مذموم و انحراف است. وَ كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ. سکانداران فضای مجازی کشور باید عمیقاً از هر دو انحراف مصون باشند.

۱۰. محوریت دادن به «کار کارشناسی و منافع مردم» در برابر «کارنمایشی برای جذب رأی»: یکی از تأکیدات زیبای رئیس‌جمهور منتخب در ایام انتخابات تأکید بر تقوا و تفسیر آن به عمل بر اساس کار کارشناسی بود! ترس از خدا مهم‌ترین نیاز یک مسئول است و آفت آن تمایل به محبوبیت است. در دوره‌های مختلف نظام اسلامی به وضوح اهمیت و زنده بودن این هشدار نبوی را دیدیم که می‌فرمود: کسی که به دنبال رضایت مردم از راه نارضایتی خدا باشد، خداوند متعال ستایشگران او را تبدیل به مذمت‌کنندگان او می‌کند. (مَنْ طَلَبَ رِضَا النَّاسِ بَسَخَطِ اللَّهِ جَعَلَ اللَّهُ حَامِدَهُ مِنَ النَّاسِ دَائِمًا) در انتخاب مسئولین دولت خود توجه داشته باشید که چالش‌ها و سختی‌های مدیریت کشور از طرفی و ملامت ملامت‌گران و القاء ترس از ریزش آرا بارها شما و منتخبان شما را در مقابل دوگان‌های «کار کارشناسی-کارنمایشی» یا «نفع مردم-رأی مردم» قرار خواهد داد. توصیه می‌کنیم افرادی را برگزینید که ضمن برخورداری از فهم کارشناسی و وفاداری به منافع مردم، اهتمام به اقناع افکار عمومی در جهت انجام کار صحیح داشته باشند که در این صورت جلب آرای ایشان نیز تحقق می‌یابد.

۱۱. توجه و اهتمام به تداوم سیاست توسعه شبکه ثابت و پروژه فیبرنوری: در اکثر کشورهای پیشرو در حوزه فناوری‌های مرتبط با فضای مجازی، توسعه اینترنت ثابت و فیبرنوری به عنوان اولویتی اساسی در مقایسه با توسعه اینترنت همراه تلقی می‌شود. این اولویت‌بندی بر پایه دلایل متعددی از جمله کاهش هزینه برای مشترکان، ارتقای کیفیت و سرعت چند ده برابری، کاهش مضرات زیست‌محیطی و عدم محدودیت در توسعه (برخلاف محدودیت‌های موجود در طیف فرکانس) استوار است. دولت شهید رئیسی عزیز با درک صحیح از این ضرورت، با اتخاذ رویکردی جهادی و قابل تحسین، گام‌های بلندی در راستای توسعه اینترنت ثابت و فیبرنوری برداشته است. با توجه به اهمیت این موضوع، ضروری است که متولیان امر توسعه شبکه در دولت جدید نیز این پروژه را به عنوان مهم‌ترین پروژه کلان در حوزه ارتباطات در اولویت برنامه‌های خود قرار داده و با تداوم اقدامات انجام شده، گام‌های موثری در جهت تحقق دسترسی همگانی به اینترنت پرسرعت و باکیفیت بردارند.

۱۲. توجه و اهتمام به تداوم سیاست‌های مرتبط با منظومه‌های ماهواره ای و خدمات ماهواره مبنا: در عصر حاضر، منظومه‌های ماهواره‌ای و خدمات ماهواره‌مبنا نقشی حیاتی در ابعاد مختلف زندگی بشر ایفا می‌کنند. از ناوبری و ارتباطات گرفته تا هواشناسی و سنجش از دور، این فناوری‌ها به طور فزاینده‌ای در حال گسترش و نفوذ به عرصه‌های مختلف هستند و عقب‌افتادگی در آن‌ها کمتر قابل جبران است. ارتقای کیفیت زندگی مردم، توسعه اقتصادی، توسعه علم و فناوری و تقویت امنیت ملی از مزایای قابل توجهی است که این فناوری‌ها همراه دارند. با توجه به موارد ذکر شده، ضروری است که جمهوری اسلامی ایران به عنوان کشوری با سابقه درخشان در حوزه فناوری فضایی، و رکورد پرتاب ۱۱ ماهواره در سه سال اخیر، اهتمام ویژه‌ای به تداوم توسعه و بهره‌برداری از این فناوری‌ها و مشارکت در تدوین قواعد حقوق بین الملل در این حوزه داشته باشد.

۱۳. توجه و اهتمام به تداوم توسعه و استقرار «دولت الکترونیکی و هوشمند»: دولت سیزدهم در دوره مسئولیت خود، گام‌های مؤثری در راستای ارتقای کیفیت و کارآمدی خدمات دولت الکترونیکی برداشت. از جمله دستاوردهای این دوره می‌توان به «پنجره ملی خدمات دولت هوشمند» و «درگاه ملی صدور مجوزها» اشاره کرد که تکمیل آن‌ها می‌تواند منجر به انقلابی در نظام اداری کشور شود. این تحولات، ضمن تحقق عدالت اداری، شفافیت و رفاه شهروندان، زمینه را برای مبارزه با فساد و بوروکراسی اداری فراهم می‌کند.

۱۴. مقابله با مافیای فروش فیلترشکن: رشد قارچ‌گونه VPN‌های غیرمجاز در کشور، زنگ خطری برای دور خوردن قوانین رسمی و گسترش فعالیت‌های غیرقانونی در فضای مجازی به صدا درآورده است. رئیس جمهور منتخب نیز در دوران تبلیغات انتخاباتی، به پدیده مافیای فروش فیلترشکن و ضرورت مقابله با آن اشاره صریحی داشتند. مقتضای چنین رویکردی آنست که متولیان فضای مجازی در دولت در اولین اقدام، لایحه‌ای با هدف تعیین مجازات برای «تحصیل مال از طریق فروش VPN غیرمجاز» تدوین و تصویب کنند. این اقدام، ضمن ایجاد بازدارندگی لازم برای سودجویان، منبع درآمد نامشروع این مافیای مخرب را نیز از بین خواهد برد. علاوه بر این، ارتقای سواد رسانه‌ای و فرهنگ استفاده صحیح از فضای مجازی در جامعه از طریق برنامه‌های آموزشی و فرهنگی، گامی اساسی در جهت مقابله با این پدیده و ایجاد بستری امن و سالم برای بهره‌مندی آحاد جامعه از این فناوری به شمار می‌رود.

در پایان مجدداً برای شما آرزوی موفقیت می‌کنیم و به شما اطمینان می‌دهیم در سختی‌های این راه پرفراز و نشیب، برادرانه لحظه‌ای از کمک مشفقانه و مخلصانه به شما دست بر نداریم و هر کجا که احساس نیاز به کمک کارشناسی داشته باشید از هیچ کمکی دریغ نکنیم.

